

Henrik Ibsen

ET DUKKEHJEM

Bearbeidet av Audny Chris Holsen

Kunstpedagogisk undervisningsopplegg til skoler

Rogaland Teater våren 2016

Anna S. Songe-Møller og Aud Berggraf Sæbø

ET DUKKEHJEM på Rogaland Teater, VINTEREN 2016

Regissør:	Audny Chris Holsen
Scenografi og kostymer:	Åse Hegrenes
Koreograf:	Sigrid Edvardsson
Lysdesign:	Haakon Espeland
Dramaturg:	Nina Gotlibsen
Musikk:	Halvor Lillesund og Vegard Fossum
Maskør:	Jill Tonje Holter
Visuelt uttrykk:	Stig Håvard Dirdal
Skuespillere (voksne):	Helga Guren, Anders Dale, Even Stormoen, Øystein Martinsen og Marianne Holter

Dette undervisningsopplegget er laget for bruk i videregående skole og øverste trinn i ungdomsskolen i forbindelse med oppsetningen på Rogaland Teater. Opplegget består av et forarbeid som er ment å gjennomføres før elevene ser forestillingen på teateret, og et etterarbeid med forslag til oppgaver for å bearbeide inntrykkene fra forestillingen.

Forarbeidet er lagt opp slik at elevene blir kjent med rollefigurene og noen utvalgte scener og situasjoner fra skuespillet gjennom praktisk dramafaglig arbeid. Dette for å motivere dem til å se forestillingen og skape en begynnende forståelse for stykkets innhold og tematikk. Vi røper ikke hvordan stykket ender, men håper tvert i mot at forarbeidet skaper en interesse for nettopp å få vite det ved å gå i teateret. Slik vi har planlagt tar forarbeidet 3 skoletimer, men læreren står selvsagt fritt til å bruke den tid og de oppgaver hun/han mener er passende for sine elever.

Etterarbeidet består av enkelt tablå arbeid, linjeøving, diskusjons- og refleksjonsoppgaver og forslag til skriftlige oppgaver «å skrive i rolle» hvor elevene kan reflektere over egne opplevelser i forhold til stykkets innhold, sosiale/ historiske samtid og dagens samfunn.

I dette opplegget bruker vi lydfiler fra forestillingen til de ulike oppgavene. Denne musikken er nykomponert til denne forestillingen. Lydfilreferansene finner du til slutt i dette heftet, og i tillegg blir de tilgjengelig på Rogaland Teater sin hjemmeside sammen med dette opplegget.

Lykke til!

Vennlig hilsen Aud Berggraf Sæbø og Anna S. Songe-Møller

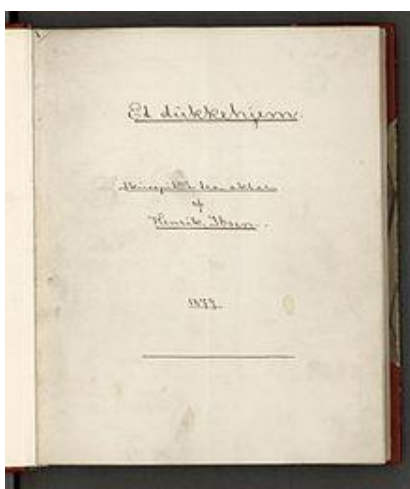
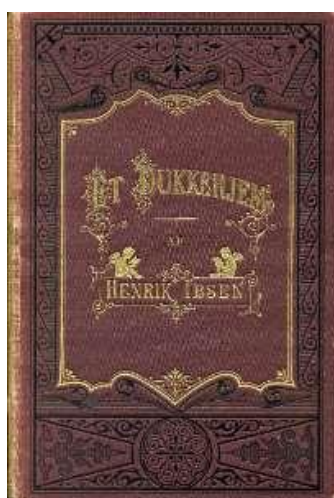
ET DUKKEHJEM

Læreren leser/ forteller en kort innledning og viser ev. bildene på PP:

Et dukkehjem ble skrevet av Norges mest berømte forfatter og dramatiker, Henrik Ibsen (1828 - 1906), i Italia i 1879.

Stykket ble en verdenssensasjon, det ble oversatt og spilt på utallige scener verden over.

Førsteutgaven av skuespillet Et dukkehjem

Nora er en av verdenslitteraturens store kvinneroller og Et dukkehjem er nok så sikkert Ibsens mest kjente og spilte stykke.

Nora i 2016 som et glansbilde

Nora 1880 en vakker dame fra
middelklassen

I Et dukkehjem har det moderne Ibsen-dramaet funnet sin form.

Sentralt er at den retrospektive dramaturgiske teknikken (som i det antikke teater), scenebildet, handlingene og replikkene får en symboliserende betydning i tillegg til den realistiske funksjonen. Avgjørende handlinger som har skjedd i fortiden avsløres utover i dramaet og sammen med det som skjer på nåtidsplanet, drives handlingen framover.

I Rogaland Teater sin oppsetning blir stykket til et psykologisk drama om liv bygget på falske illusjoner og livsløgner. I ekteparet Nora og Thorvalds «dukkehjem» hersker det tilsynelatende idyll. Men det finnes mange fordekte rom knyttet til familien Helmer. Spørsmålet er hvem man er, hvilke kvaliteter, holdninger og verdier man har når hemmeligheter begynner å presse seg opp mot overflaten og glansbildet begynner å slå sprekker.

Forarbeid

Vi ønsker at elevene gjør forarbeidet før de ser forestillingen på teateret. Det er videre flott om de gjør deler av eller alt etterarbeidet nokså umiddelbart etterpå og så leser hele eller deler av dramaet til slutt. Denne forestillingen bygger på et manus som er bearbeidet av regissør Audny Chris Holsen og ført fram til vår tid.

Oppgave 1 – Roller og kontekst

Mål: Å bli kjent med miljøet, rollene og bakgrunnen for stykket

EKSPOSISJON

Læreren leser (og utdyper) - samtidig bygger elevene i grupper på fem opp et tablå med de fem rollefigurene. Nora plasseres på stol og de andre stiller opp i forhold til Nora, hverandre og deres roller i spillet. Bruk gjerne også rekvisitter som symbol for rollene: Nora- fin handlepose, Torvald- Ipad/ Iphone, Jens_ et fint skjerf, Nils – et gjeldsbrev (vedlegg 6) og Kristine – en stor (reise)bag/veske.

Hovedpersonen i Et dukkehjem heter **Nora Helmer**. Hun er en hjemmeværende kvinne med 3 barn. Selv mistet hun sin egen mor i ung alder og har vokst opp i et hjem med sin far og en barnepike. Hun er glad, munter og leken og blir ofte omtalt som familiens lerkefugl av sin mann. Hun elsker makroner, noe Torvald forbyr henne å spise, fordi han synes det er viktig at hun beholder sin slanke figur. Alle tror at Nora er lettsindig i forhold til bruk av penger. Noe ingen vet er at hun om kveldene utfører små arbeidsoppgaver for ulike firmaer, bak lukkede dører for å tjene penger (En elev fra klassen beveger seg som Nora og setter seg på en stol og gestalter rollefiguren Nora).

Nora giftet seg med **Torvald Helmer** for åtte år siden. Han er utdannet jurist og arbeider i deres første år meget hardt for å tjene nok til å opprettholde en middelklasse levestandard. Han møtte Nora i hennes hjemby. Hun bodde da sammen med sin far og flyttet direkte fra faren og inn til Torvald etter bryllupet. Torvald er en pliktoppfyllende og meget rettskaffen og samvittighetsfull mann som setter sitt arbeid høyt og ønsker å utføre det perfekt. Han har det ofte travelt (En elev beveger seg som Torvald og stiller seg opp i forhold til sin kone).

Doktor **Jens Rank**, er en enslig eldre mann som både er deres lege og en nær venn av familien. Han kommer daglig på besøk til dem begge, og er med tiden blitt Noras samtalepartner, det vil si den hun snakker med om det som opptar henne i hverdagen. Jens og Torvald er også gode venner og Jens betyr veldig mye for Torvald. Doktor Rank har ikke vært gift og har heller ikke barn. I hjemmet til familien Helmer får han det han trenger av sosialt samvær (En elev beveger seg som doktor Rank og stiller seg opp nær Nora).

Juristen **Nils Krogstad** er en ungdomsvenn av Torvald. De studerte jus sammen. Nils er enkemann og far til tre barn som nå er tenåringer. Det hendte noe i forbindelse med hans kones død, som gjorde at han mistet sin jobb og sin ære. Han startet derfor med pengeutlåning for å tjene til livets opphold, men har i tillegg også fått en liten stilling i Aksjebanken. Som pengeutlåner låner han ut penger mot at låneren signerer et gjeldsbevis sammen med en annen person. Denne andre blir garantist for lånet, det vil si at denne personen er ansvarlig for at pengene blir betalt tilbake, f.eks. i månedlige avdrag. (En elev beveger seg som Krogstad og stiller seg opp med avstand til de tre som nå er på scenen).

Kristine Linde vokste opp sammen med Nora, var hennes barndomsvenninne og var ofte hjemme i Nora sitt barndomshjem. Kristine ble kjent med Nils Krogstad gjennom jobben da hun var blitt voksen. De to stod hverandre svært nær den gang, de var kjærester, men hun måtte/ valgte å avslutte forholdet med Nils for å gifte seg med en eldre rik mann da hennes far døde, slik at hun kunne forsørge/ ta seg av sin mor og sine brødre. Kristine er nå kommet til byen. Hennes mann er død. Han etterlot seg ingen penger. Hennes mor er også død og hennes brødre er nå blitt voksne og flyttet ut fra sitt barndomshjem og fått seg jobb. Hun har jobbet hardt for å forsørge sin familie. Nå er hun sliten, men føler seg fri til å starte et nytt liv. Derfor er hun nå på jakt etter en ny jobb. Hun er akkurat kommet til byen og kommer på besøk til sin barndomsvenninne Nora. Dette besøket får fatale/ alvorlige konsekvenser. (En elev går som Kristine og stiller seg opp i bildet vendt mot Nora).

De fem elevene som utgjør frysbildet, holder dette, mens læreren forteller videre og sier:

Dette frysbildet representerer relasjonene mellom de fem rollefigurene i dramaet idet forestillingen begynner. I løpet av et døgn skjer det mye i hjemmet til Nora og Torvald Helmer. De fem rollefigurene gjennomgår en utvikling. Når stykket slutter er relasjonene mellom rollefigurene også forandret.

Mon tro hva det er som skjer? Mon tro hvordan et eventuelt sluttbilde av forholdene/ relasjonene vil se ut? Det er det vi får oppleve i forestillingen.

Det har vi planlagt at elevene skal skape lage etter at de har sett forestillingen, som del av etterarbeidet.

Hva husker og vet elevene om Et dukkehjem

Elevene går sammen i grupper på 2 – 3 og gjenforteller det de husker fra eksposisjonen til hverandre: det de husker om hovedpersonene og forholdet mellom dem, og det de ellers vet om et dukkehjem. Lurer de på noe kan de spørre læreren, ev. andre elever.

Oppgave 2: Nora - et glansbilde?

Mål: Å utforske Nora sine relasjoner til de andre personene i første del av dramaet – forestillingen

Lærer forteller: Det er julaften og Nora har vært ute og handlet gaver til jul. Barna Ivar, Bob og Emmy er på rommet og leker og Nora er lykkelig og gleder seg til julaften og til juledagene fordi hun og Torvald skal på maskeradeball hos naboen 2. juledag.

Gruppearbeid: Elevene deles i grupper på 8 (4 er Nora og 4 er en hver av de andre rollene). De går sammen to og to og fordeler tekstene 2A, 2B, 2C og 2D seg imellom som Nora eller Torvald Helmer, Jens Rank, Kristine Linde og Nils Krogstad. De leser og øver litt på teksten og lager samtidig en enkel regi ved å bruke stemme, mimikk og bevegelse for å levendegjøre teksten.

Visning: Gruppene viser sitt arrangement en om gangen. De åtte elevene stiller seg opp og danner to sirkler. En innersirkel som består av fire Nora-er, de vender ansiktet utover. Partneren stiller seg ovenfor den Nora-en hun/han er i par med og har jobbet sammen med, i en yttersirkel som består av Torvald, Kristine Linde, Jens Rank og Nils Krogstad. Vi starter visningen med Torvald og Nora, så Kristine og Nora, Jens og Nora og til slutt Nils og Nora. Sirkelen dreier slik at det paret som spiller sin tekst er vendt mot publikum. Når spillet er slutt fryser de i en posisjon som kan fortelle noe om deres relasjon. Deretter flytter sirkelen seg slik at et nytt par kommer mot publikum.

Selvsagt kan parene stille opp på en rekke og vise/framføre i samme rekkefølge som over, dersom læreren synes det er enklere.

Dynamisering: Etter at de fire parene har fremført sin tekst, kan en dynamisere frys bildet ved at parene gjør en vennlig, lekende eller glede fylt bevegelse eller sier en setning (i tråd med teksten) som de gjentar samtidig flere ganger som forsterker deres positive relasjon til hverandre. Musikk (se vedlegg) ligger under visningen, dvs. musikken tones ned når parene formidler teksten og skrues opp i det sirkelen dreier og nytt par gjør seg klar til å spille sin tekst.

Musikk: Et dukkehjem – (vedlegg).

Oppgave 3: Nora – glansbildet sprekker

Mål: Å utforske og skape forståelse for hva som kan være årsaken til at glansbildet sprekker

Læreren forteller: Fortiden innhenter Nora. Da Nora og Torvald giftet seg startet Torvald et eget advokatfirma. For å klare å forsørge en hel familie måtte han jobbe sent og tidlig. Han ble utslitt og alvorlig syk. Legene anbefalte Nora å ta Torvald med til et års opphold i et varmt land. Torvald måtte ikke få vite hvor syk han var, fordi det vil forverre helsetilstanden hans. Problemet for Nora var at de ikke hadde råd til dette og hun var selv gravid med barn nummer to og var reelt redd for at Torvald skal dø fra henne og barna.

Gruppearbeid: Elevene beholder de samme gruppene. De får utdelt nye tekster, vedlegg 3A, 3B, 3C og 3D. De beholder de samme parene og de samme rollene. De leser og øver litt teksten og lager samtidig en enkel regi ved å bruke stemme, mimikk og bevegelse for å levendegjøre teksten.

Visning: Følg det samme mønsteret som i oppgave 2. Når det kommer til dynamiseringen kan den bevegelsen som lages og gjentas representere noe faretruende. Eller en kan bruke noe fra teksten som en gjentar. De som står i yttersirkelen kan la bevegelsesutslaget være rettet mot Nora, som om et fiktivt nett snører seg sammen rundt Nora. Variert stemme og avstand til Nora, osv kan også brukes. Hun kan reagere med en bevegelse som uttrykker det hun føler. La musikken ligge under visningen her også. **Musikk:** Krogstad

Oppgave 4: Når lyver vi? Hvorfor lyver vi?

Mål: Å utforske hva løgn er eller kan være

Gruppearbeid: Elevene går sammen i nye grupper på 7, og de får utdelt 3 forskjellige tekstutdrag, vedlegg 4A, 4B og 4C. Disse fordeles mellom elevene, to og to og tre på siste tekstutdrag. Først kan elevene eventuelt lese høyt for hverandre ved at to elever leser rollene i tekstutdrag A, deretter to andre elever tekstutdrag B og så leser de tre siste elevene tekstutdrag C.

Hvert av parene lager et enkelt arrangement og improviserer/ spiller scenen de har fått utdelt. Elevene kan velge hvilke følelser og mellommenneskelige holdninger de vil spille ut, de kan prøve ut ulike undertekster og velger så den underteksten de vil ha eller læreren kan fordele noen varianter:

- En er smilende og glad, den andre engstelig
- En er smilende og glad, den andre overrasket
- En er overrasket og den andre redd
- En er anklagende og den andre underdanig
- En er anklagende og den andre er trassig
- En er redd og den andre likegyldig

Visning:

Elevene viser sine spill til hverandre innad i 7-gruppen og de andre i gruppen gjetter hvilken undertekst som ble spilt ut. Når alle i gruppen har spilt sine spill kan læreren eventuelt spørre: Hva kan dette handle om? Hvorfor lyver Nora? Gruppene kan ev. trene videre og en kan ha en felles visning til slutt.

Musikk: Vinter

Etter diskusjon:

Ibsen sier i Vildanden: Tar du livsløgnen fra et gjennomsnittsmenneske, tar du livsgleden fra han samtidig. Nora lyver for å skjerme Torvald. Hun er redd han ikke tåler å høre sannheten. Hvordan påvirker det deres forhold?

AKTUALISERING – Hvorfor lyver vi? Gruppeoppgave:

Klassen inndeles i grupper på tre og tre.

Hva mener du om utsagnene over?

Kan det være andre relasjonsforhold i dag hvor en part skjuler noe for den andre? (barn/foreldre, barn/barn, elev/lærer, elev/ elev, venn/venn osv.).

Har du eksempler på det?

Når kan det forsvares å ikke si sannheten? Har du eksempler på det?

Er det etisk forsvarlig å lyve?

Er det å tie det samme som å lyve?

Gruppene får dele sine tanker høyt med hverandre etter hva de synes er viktigst å kommentere, eller læreren tar spørsmål for spørsmål for seg etter tur.

Refleksjoner omkring det å lyve:

Kva er løgn? Er det forskjell på en løgn og en usannhet?

Etikk handler om hvordan vi forholder oss til rett og galt. Det finnes ulike måter å definere etikk på. For eksempel er:

Noen er mest opptatt av regeletikk eller pliktetikk, det vil si at regler skal følges og bestemmes av hva som er rett og galt – om handlingen følger etiske regler. For eksempel: Du må ikke krysse gaten på rødt lys. Du skal alltid snakke sant, osv. Eller «Det er galt å lyve», som Torvald sier.

Andre er mer opptatt av sinnelaget eller formålet til personen som utfører handlingen. Dette kalles **holdningsetikk (sinnelaget)** – da spør man om handlingen gjøres ut i fra en riktig holdning. Eksempel: Nora låner penger for å redde sin mann fordi hun elsker han.

Er det formålet som bestemmer handlingen kalles det **konsekvensetikk** – da spør man om handlingen har den ønskede virkning. Eksempel: Nora redder livet til Torvald, handlingen hennes hadde den ønskede virkning.

Denne siste har gitt opphav til uttrykket: Målet rettferdiggjør handlingen.

Oppgave 5: Et dukkehjem er et symboldrama

Mål: Å gjøre elevene bevisst på hva et symboldrama er

I symboldramaet Et Dukkehjem på Rogaland Teater får scenebildet, handlingene og replikkene en symboliserende betydning i tillegg til den realistiske funksjonen.

Et symbol er noe som står i stedet for noe annet, og i hverdagen omgir vi oss med drøssevis av symboler; farger, tegn og bilder og bevegelser som har spesiell betydning (trafikklysenes farger, et korstegn, en hånd opp foran seg osv.)

I et dukkehjem:

- er scenebildet HELT rødt og med røde vegger som lager rommet mindre og mindre. Her brukes farge som symbol. Hva kan det bety? Hva kan det bety at rommet blir mindre og mindre?
- skjelver og ryster personene i mellomspillene mellom scenene og aktene. Da brukes bevegelse som symbol. Hva kan det bety?
- spiller Nora vilt på fiolin når hun øver til tarantellaen. Da brukes musikk som symbol. Hva kan det bety?

Etterarbeid

MÅL: Å bearbeide og reflektere over opplevelser fra forestillingen og dramaets innhold

Start gjerne med en kort samtale om elevenes teateropplevelse

Her kan en gjerne ta utgangspunkt i:

Hva husker du best fra teaterstykket?

Var det noe du ikke forstod i handlingen?

Hva overrasket deg mest ved forestillingen: scenografien, selve spillet, kostymene eller musikken? (gjerne som 4 hjørne øvelse)

Oppgave 6: Sluttbildet

Gruppeoppgave: Elevene går i grupper på 5. De gjenskaper eksposisjonsbildet som ble laget i oppgave 1 i forarbeidet. Så lager de et nytt frys-bilde som viser relasjonene mellom de fem rollefigurene idet stykket sluttet. Disse to bildene settes sammen ved at elevene lager det første bilde, «fryser» det en stund og så på signal beveger de seg sakte til fra bilde nummer en til bilde nummer to, som de igjen fryser. Elevene kan sette tekst til bildene ved å si høyt hva de tenker som rollefigur i første bilde og hva de tenker i det andre bildet.

Visning: Gruppene stiller seg opp på ulike plasser i rommet. Musikken settes på, 1. gruppe viser sine bilder med eller uten tekst, så neste gruppe osv., helt til alle gruppene har vist sine bilder. Musikken dempes hvis det er teksten sies i frys-bildene.

Oppgave 7: Rollefigurenes utvikling og selvinnsett

I hvilken grad mener du/dere at rollefigurene utvikler seg, endrer seg evt. lærer og forstår mer om seg selv og den andre i teaterforestillingen Et dukkehjem?

Tenk deg at du plasserer rollefigurene Torvald og Nora på en linje fra 0 til 10, hvor 0 betyr at endringen er minimal for personen, han/hun har ikke forstått eller lært noe om seg selv eller den andre. 10 betyr reell endring, utvikling, forståelse for hvordan en selv og evt. den andre har det i forholdet dem imellom.

Klassen inndeles i to grupper. Den ene gruppen representerer Nora og den andre representerer Torvald. Læreren ber elevene i rolle som Nora eller Torvald om å plassere seg på tall linjen 1- 10

Hvor stor var rollefigurens selvinnsett og forståelse for den andre:

- i stykkets begynnelse når Nora sier hun ønsker seg penger til jul
- når Nils har vært på besøk hos Nora, Torvald spør om noen har vært på besøk, Nora nekter, men innrømmer etter hvert
- når Nils kommer med gjeldsbrevet og Torvald har revet det i stykker
- når Nora sier hun må reise og ikke kan leve med Torvald lenger

For hver gang de stiller seg opp, kan de begrunne sitt valg til sidemann, eventuelt kan noen si høyt hvorfor de valgte som de gjorde for rollefiguren.

Tilslutt kan elevene ut fra denne øvelsen diskutere i grupper: Hvem forstår og erkjenner mest om sin egen situasjon i forhold til den andre: Nora eller Torvald? Begrunn svaret med eksempler fra handlingen. Gjerne de vi har valgt over eller andre som de husker eller finner i tekstene i vedleggene.

Hvordan mener du Kristine og Nils utvikler seg i løpet av forestillingen? Skriv hvilke begrunnelser har du/dere for dette? Hvordan viser Kristine og Nils at de har forstått og erkjent noe viktig mellommenneskelig?

Oppgave 7: Rollefigurenes skriving i rolle (ev. hjemmelektse)

Familiens liv etter bruddet/ skilsmissen er utgangspunktet for denne oppgaven. Her kan elevene dikte videre på handlingen ut i fra stykkets slutt. Hvilke konsekvenser fikk Noras valg for barna, Torvald eller Nora selv.

1) Barna, Ivar, Bob og Emmy 10 år etter skilsmissen

Tenk deg at det er gått 10 år etter at Nora forlot Torvald og sine 3 barn. Ivar er nå blitt 17 år, Emmy antakelig i 15-16 år og Bob er 13-14 år. Skriv i rolle enten som Ivar, Emmy eller Bob et brev til din mor som du verken har sett eller hørt noe fra på disse 10 årene hvor du forteller om hvordan livet ditt har vært siden din mor reiste fra dere.

2) Torvald etter skilsmissen

Torvald har verken sett eller hørt noe fra Nora på disse 10 årene. Skriv i rolle som Torvald et brev til din tidligere hustru og fortell hvordan du og barna har hatt det i disse 10 årene.

3) Nora 20 år etter skilsmissen

Nora skriver for første gang et brev til sin datter Emmy. Som nå er voksen. Hun skriver for å fortelle henne om sitt liv og hvorfor hun valgte å forlate dem slik hun gjorde.

I boka «Ibsen og Holberg i skolen» av Anna S. Songe-Møller og Aud Berggraf Sæbø (Høyskoleforlaget 2007), kan du finne mange flere forslag til etterarbeid av dramaet *Et dukkehjem*.

Vedlegg 1 Rogaland Teater sin omtale av forestillingen og fullstendig rolleliste

Det er det første skrittet som koster

Et dukkehjem er et av de mest spilte teaterstykkene i verden. Kanskje fordi Ibsen forstår virkelige mennesker. Han kjenner vår væremåte og våre tanker. Nå har regissør Audny Chris Holsen gitt seg i kast med Et dukkehjem og tatt Nora og Thorvald Helmer inn i det 21. århundre.

Det har blitt et psykologisk drama om liv bygget på falske illusjoner og livsløgner. I ekteparet Nora og Thorvalds «dukkehjem» hersker det tilsynelatende idyll. Men det finnes mange mørkerom knyttet til familien Helmer og spørsmålet er hvem kan man stole på når hemmeligheter begynner å presse seg opp mot overflaten?

Et dukkehjem handler om menneskers ubevissthet og roller vi spiller for hverandre. Det er en fortelling om parforhold og enkeltmennesker, om familien og mangelen på en.

Når man begynner å skjønne hvordan ting henger sammen, kommer den fine, djevelske følelsen som kjennetegner det psykologiske dramaet.

Medvirkende skuespillere:

Nora Helmer:	Helga Guren
Torvald Helmer:	Anders Dale
Jens Rank:	Even Stormoen
Nils Krogstad:	Øystein Martinsen
Kristine Linde:	Marianne Holter

Medvirkende fra Barne- og ungdomsteatret:

Adrian Omdal
Astri Berland Husebø
Kristoffer Øverby
Noah Christoffer Johannes Halvorsen
Olivia Ida Andrea Nordbø
Othilie Fattnes
Otto Georg Valteri Meringdal

Vedlegg 2 Glansbildet

2A. NORA og TORVALD HELMER

- TORVALD:** Vær så god. (*Gir henne visakortet*) Jeg vet jo hvor dyr julen kan være.
- NORA:** Takk. Du skal se at jeg ikke kommer til å bruke så mye. (*Han smiler. Hun kysser ham*). Se hva jeg har kjøpt. Se her er nye klær til Ivar - og et StarWars sverd. (*Hun får det til å virke med lyd og lys*).
- NORA:** Og her en Barbie til Emmy – er ikke den søt? Se det antrekket.
- TORVALD:** Og hva er det der?
(*Peker mot en eksklusiv pose fra et herretøysmagasin*)
- NORA:** (stenger veien for ham). Nei, Torvald, det får du ikke se før i kveld. (kysser.) Lover du meg?
- TORVALD:** Hva har du tenkt på til deg selv da.
- NORA:** Jeg trenger ingenting.
- TORVALD:** Jo det gjør du visst det. Si hva du ønsker deg.
- NORA:** Jeg ønsker meg ingenting.
- TORVALD:** Si noe du ønsker deg. Hva som helst.
Bare det ikke er for dyrt.

2C. NORA og JENS RANK

- NORA:** Og hvis jeg ba deg om noe -?
- RANK:** Hva?
- NORA:** Nei, det går ikke.
- RANK:** Hva er det du ikke kan spørre meg om?
- NORA:** Om et bevis på ditt vennskap. Nei, det var ikke det jeg mente.
- RANK:** DU vet vel hvor glad jeg ville bli om jeg kan gjøre noe for deg.
- NORA:** Du vet ikke hva jeg vil spørre om ennå.
- RANK:** Det betyr ikke ingenting. Si hva det er.
- NORA:** Jeg kan ikke. Det går ikke. Jeg trenger et råd. Jeg trenger hjelp. Jeg trenger en tjeneste.
- RANK:** Jeg aner ikke hva du snakker om nå. Du må være mer konkret enn som så. Stoler du ikke på meg, Nora?
- NORA:** Jeg stoler mer på deg enn noen andre jeg kjenner. Du er min beste venn. Min nærmeste venn. Det vet du.

2B. NORA og KRISTINE LINDE

KRISTINE: Du kjenner meg visst ikke igjen.

KRISTINE: Det er Kristine.

NORA: Kristine! Er det deg? Det er lenge siden...

KRISTINE: Det har gått 10 år.

NORA: Har det gått så lang tid? Ja, det har det. Tenk det. 10 år. Og nå er du altså kommet til byen?

KRISTINE: Ja, jeg kom med bussen i morges.

NORA: Med bussen? For å kose deg litt i julen. Å så fint. Ja vi skal kose oss. Men ta av deg, du fryser vel ikke? Kom så setter vi oss, nei ikke der. Der kan jeg sitte. Du kan sitte her.

Se på deg. Tenk at jeg ikke kjente deg igjen. Du har gått ned i vekt. Det er sikkert det.

KRISTINE: Jeg har blitt eldre.

NORA: Ja, kanskje litt eldre. Bitte litt eldre, ikke mye. (Plutselig, alvorlig) Kjære, kjære Kristine, kan du tilgi meg!

KRISTINE: Hva mener du Nora?

NORA: Stakkars deg, du har jo mistet mannen din.

KRISTINE: Ja, for tre år siden.

NORA: Uff, jeg så annonsen i avisen. Jeg hadde tenkt å ta kontakt, men det kom alltid noe i veien. Og plutselig hadde det liksom gått for lang tid.

KRISTINE: Nora, ikke tenk på det. Jeg skjønner.

2D. NORA og NILS KROGSTAD

NORA: Nei da, det er sikkert en som skal inn til Torvald.

KROGSTAD: Ja, det stemmer. (*KRISTINE vender seg bort.*)

NORA: Hva er det du skal snakke med mannen min om?

KROGSTAD: Banksaker – på en måte. Jeg har en liten stillingsprosent i Aksjebanken, og din manns skal jo bli vår sjef, hører jeg –

NORA: Er det alt du skal?

KROGSTAD: Hvorfor skulle jeg snakke om noe annet?

NORA: Du kan gå opp, og vent utenfor kontoret hans.

Vedlegg 3 Glansbildet sprekker

3A. NORA og TORVALD HELMER

NORA: I år har vi råd. Vi kan sløse litt, kan vi ikke. Med den lønnen du kommer til å få. Dette er den første julen vi ikke trenger å spare.
(han ser på henne, hun nyter det.)

TORVALD: Jeg får ikke den første lønnen på over en måned ennå.

NORA: Da får vi bare låne litt da.

TORVALD: Nora! (hun kysser ham.) Du er så lettsindig. (han kysser henne) Hva ville du gjort hvis jeg lånte 100.000 i dag og du brukte dem opp i løpet av uken og neste helg fikk jeg en taksten i hodet og døde.

NORA: Ikke snakk så forferdelig!

TORVALD: Det kunne jo skje. Hva ville du gjøre da?

NORA: Hvis det skjedde, ville de jeg skyldte penger være de siste jeg brydde meg om.

TORVALD: Jeg mener det alvorlig.

NORA: Jeg også.

TORVALD: Du vet hva jeg synes om å låne penger (hun nikker). Nå har vi klart oss så langt (Kysser henne). Og vi klarer oss litt til.

TORVALD: Er du sint på meg?

NORA: Nei.

3B. NORA og KRISTINE LINDE

NORA: Ja. Og det er jo ikke sikkert at jeg har lånt pengene. Jeg kan jo ha fått dem av en eller annen beundrer.

KRISTINE: Du er gal.

NORA: Nå er du nysgjerrig ser jeg.

KRISTINE: Ja det er jeg, Nora, har du gjort noe dumt?

NORA: Er det dumt å redde livet til den man er gift med? Han kunne ikke få vite noe! Herregud, kan du ikke forstå det? Han kunne ikke få vite hvor alvorlig det sto til med ham. Legene kom til meg og sa at livet hans sto i fare, at det var helt nødvendig med et opphold et varmere sted. Jeg måtte finne en måte å overtale ham på uten at han fant ut hvor syk han egentlig var.

KRISTINE: Og din far visste ikke?

NORA: Nei. Pappa døde før han fikk vite det.

KRISTINE: Og Torvald vet ingenting?

NORA: Nei, for himmelens skyld. Han ville jo blitt så flau. Han ville blitt ydmyket

KRISTINE: Kommer du ikke til å fortelle ham det?

3C. NORA og JENS RANK

- RANK:** Tror du at Torvald er den eneste mannen som ville ofret livet sitt for deg? Jeg forsikrer deg at han ikke er det. Sånn. Nå vet du det. Nå ser du at du kan stole på meg og betro deg til meg som ingen annen.
- NORA:** (Reiser seg) Slipp meg forbi.
- RANK:** Nora –
- NORA:** Dette var stygt av deg. Du skulle ikke sagt det.
- RANK:** At jeg også har elsket deg? Jeg kan ikke se at det var stygt sagt.
- NORA:** Du skulle ikke sagt det til meg. Det var ikke nødvendig –
- RANK:** Har du visst det? Nora, har du visst hva jeg følte for deg?
- NORA:** Hva vet jeg om hva jeg har visst og ikke visst. At du kunne være så dum Jens! Nå når alt gikk så bra.
- RANK:** Nå vet du i alle fall at jeg står til rådighet for deg. Med alt hva jeg er og har. Kanskje du kan fortelle det du hadde tenkt å si?
- NORA:** Nei. Ikke etter dette.
- RANK:** Nora, jeg ber deg.
- NORA:** Nei, jeg forteller deg ingenting.

3D. NORA og NILS KROGSTAD

- NORA:** Jeg er ikke redd for deg.
- KROGSTAD:** Hør på meg. Jeg vil gjøre alt jeg kan for å beholde jobben min. Ikke tvil på det.
- NORA:** (stille)
- KROGSTAD:** Du vet sikkert at jeg gjorde en feil engang jeg også. For mange år siden. Vet du det?
- NORA:** (stille)
- KROGSTAD:** Saken kom ikke for retten, men alle veier ble stengt for meg med det samme. Så da slo jeg meg inn på det du jo kjenner godt til. Men nå kan jeg ikke drive med det lengre. Mine sønner vokser til og jeg trenger å bli respektert igjen. For deres skyld. Jobben i banken var det første skrittet i den retningen. Og nå vil din mann sparke meg ned.
- NORA:** Jeg kan ikke hjelpe deg.
- KROGSTAD:** Det er fordi du ikke vil. Men det betyr ingenting. Jeg kan tvinge deg.
- NORA:** Har du tenkt å fortelle Torvald at jeg skylder deg penger?
- KROGSTAD:** (stille)
- NORA:** Det tør du ikke. Det ville vært ydmykende.
- KROGSTAD:** Er det ydmykelse du er redd for?

Vedlegg 4: Når lyver vi?

4A. NORA og TORVALD HELMER

- TORVALD:** Har det vært noen her?
- NORA :** Her? Nei?
- TORVALD:** Det var besynderlig. Jeg så Krogstad gå ut av porten vår.
- NORA:** Å ja, det er sant. Han var her et øyeblikk.
- TORVALD:** Nora, jeg ser det på deg.
- NORA :** Hva?
- TORVALD:** Han var her for å be deg legge inn et godt ord for ham. (*Nora nikker*). Og det skulle du liksom gjøre helt av deg selv? Han ba deg vel også la være å si at han hadde vært her?
- NORA:** Jo, Torvald; men –
- TORVALD:** Nora, Nora, og det ble du med på? Gi en sånn mann et løfte?
Og lyve for meg.
- NORA:** Lyve?
- TORVALD:** Sa du ikke at ingen hadde vært her? Det må du aldri gjøre igjen. En sangfugl må ha rent nebb, og kan ikke synge med falske toner.

4B. NORA og KRISTINE LINDE

- KRISTINE:** Jeg har snakket med ham.
- NORA :** Hva sa han?
- KRISTINE:** Nora, du må fortelle Torvald alt sammen.
- NORA:** (*Noras ansikt faller sammen*) Jeg visste det.
- KRISTINE:** Du har ingenting å frykte. Ikke fra Krogstads side. Men du må fortelle ham det. Han er mannen din.
- NORA :** Jeg sier ingenting.
- KRISTINE:** Du må si det før han leser brevet.
(*de ser på hverandre*)
- NORA:** Takk Kristine, nå vet jeg hva jeg må gjøre.

4C. TORVALD, KROGSTAD og NORA

TORVALD: *(Det ringer på)* Hvem er det? Er det han? Så sent? Kom deg ut. Nei, bli her. Jeg sier du er syk, Nora.

(Krogstad kommer, med gjeldsbrevet i hånden.)

KROGSTAD: Nora. Dette er gjeldsbrevet du skrev. Jeg beklager at jeg har latt deg leve en sånn redsel siden julaften. En lykkelig begivenhet i livet mitt har endret alt for meg. Og jeg vil at du skal ha dette.

(Han er på vei til å gi Nora brevet. Torvald snapper det. Leser det. Krogstad går.)

TORVALD: Jeg er reddet! Og du også. Så klart. Begge to. Reddet av en lykkelig begivenhet. Reddet av en lykkelig begivenhet i livet til Nils!?! *(Han ler, river brevet små biter, setter fyr på det. Han ler fremdeles, manisk.)* Og du har tenkt på dette siden julaften? Du må ha hatt noen tøffe dager, Nora!?

NORA: Det har vært forferdelige dager.

Vedlegg 5

Lydfilene som kan brukes til de ulike oppgavene. Denne musikken er nykomponert til denne forestillingen.

<https://www.dropbox.com/s/hq4ic4hrwwiw28x/Et%20dukkehjem%2020B.mp3?dl=0>

<https://www.dropbox.com/s/p6ynpa8yy02vc97/Krogstad.mp3?dl=0>

<https://www.dropbox.com/s/23fnh6sycx8al61/vinter%203%20kaldt.mp3?dl=0>

Send gjerne respons på helheten: ditt utbytte av kurset, hvordan det var å gjennomføre (ev. deler av) undervisningsopplegget med elevene og elevenes reaksjoner på opplegg og forestilling til teateransvarlig Lillian og/eller kurslederne Aud og Anna:

Lillian Rødsten: lillian@rogaland-teater.no
Anna S. Songe-Møller: anna.songe-moller@uis.no
Aud Berggraf Sæbø: aud.b.sebo@uis.no

Vedlegg 6: Gjeldsbrevet

Gjeldsbrev

Et gjeldsbrev er en skriftlig erklæring (et dokument) om å skylde en viss sum penger.

Gjeldsbrevet kan også inneholde et krav om renter på det skyldige beløpet. For at [kreditor](#) skal kunne inndrive pengene direkte gjennom namsmyndighetene uten en rettskraftig dom, er det visse vilkår som må være oppfylt.

Dersom gjeldsbrevet underskrives av to vitner, samtidig med både kreditor og skyldneren, vil dette være et særlig tvangsgrunnlag etter [tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2](#) som gjør at kravet kan innkreves direkte ved hjelp av namsmannen. I andre tilfeller må [kreditor](#) ta saken til retten og få dom for kravet sitt.

Sted og dato: Kreditor

Sted og dato: Låntaker

Sted og dato: Kausjonist – garantist